

UDC 930.85 (4—12)

YU ISSN 0350—7653

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y.
INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

XVIII—XIX

BELGRADE
1987—1988

BALCANICA XVIII—XIX, Београд 1987—1988, 9—453.

Никша СТАНЧИЋ
Филозофски факултет
Загреб

**„ИСТОРИЈСКА ИСТИНА“ ЈЕРЕМИЈЕ Д. МИТРОВИЋА
И ЊЕГОВО УПОЗОРЕЊЕ НА ОПАСНОСТ ОД
„НЕКИХ ХРВАТСКИХ ИСТОРИЧАРА“**

У двоброју часописа »Balcanica« XVI—XVII, Београд 1985—1987. (тисканом 1988. године) објелодањен је чланак Јеремије Д. Митровића под насловом „Срби у делима неких хрватских историчара“.¹ У њему аутор пише о шареној скупини од седам „историчара“, уствари историчара, теолога и публициста, међу њима двојице којих више нема међу живима и тројице којима су наведена дјела али не и имена, особа од којих неки у ширим опредељењима стоје или су стајали на диспаратним позицијама, појединаца које је аутор спојио због тога што су „хрватски“ (историчари и неисторичари, живи и мртви, знани и незнани) и што сви они (тако тврди) у својим дјелима „заобилазе Србе на хрватском простору“. Трећина текста (пет од петнаест тисканих страница) при том је посвећена мојој књизи „Хрватска национална идеологија препородног покрета у Далмацији (Миховил Павлиновић и његов круг до 1869)“, Загреб 1980. Ако се споменућа опћенита Митровићева оцјена односи и на мене, а очигледно се односи, тада њен аутор тврди за мене да сам „хрватски историчар“ и да „заобилазим Србе на хрватском простору“. Због тога бих имао право на полемички одговор на страницама часописа »Balcanica«. Међутим, таква је полемика већ конзумирана кроз четири годишта „Историјског гласника (од 1984. до 1987. године).

Наиме, Јеремија Д. Митровић је у „Историјском гласнику“ (Београд 1984. и Београд 1986)² објелоданио дијелове текста у

¹ Ј. Митровић, *Срби у делима неких хрватских историчара*, Balcanica XVI—XVII, Београд 1985—1986, 315—331.

² Ј. Д. Митровић, *Маргиналије о књизи Никше Станчића, Хрватска национална идеологија препородног покрета у Далмацији*. Миховил

вези с мојом књигом који је затим тискан у часопису »Balcanica«, на што сам му одговорио чланцима тисканим такођер у „Историјском гласнику“, 1985. и 1987. године.³ Оцјене моје књиге у Митровићевим чланцима у „Историјском гласнику“ једнаке су онима у чланку тисканом у часопису »Balcanica«. И тамо као и овдје Митровић тврди да „забилазим Србе на хрватском подручју“ јер, пишући о раздобљу хрватског народног препорода у Далмацији у 19. ст, штокавце католике на копненом дијелу Далмације (па и Миховила Павлиновића и његов круг вођа хрватског народног препорода у Далмацији) називам хрватским именом, тј. о њима говорим као о Хрватима. Митровић је био изричит у тврдњи да Хрвате штокавце, због њихова (каже) српског подријетла, ради „историјске истине“ треба називати српским именом, да је оправдано „називати неке Хрвате (штокавце; Н. С.) хрватским именом“, тј. називати их Хрватима. Будући да је редакција часописа »Balcanica« пренијела Митровићев дио полемике из „Историјског гласника“, овлашћујем је да то учини и с мојим дијелом. У мојим чланцима из „Историјског гласника“ за 1985. и 1987. год. читаоци ће наћи одговоре на писање Јеремије Д. Митровића о мојој књизи, па и на његов покушај да ме прикаже као неозбиљног истраживача који говори о некаквом (како каже) „троструком сазревању“ Миховила Павлиновића, што се на крају преобратило у питање о озбиљности самог Митровића. Овдје ћу се задржати само на једном новом моменту у чланку у часопису »Balcanica«, за који не знам тко је заслужан што је ушао у расправу. Он је, додуше, најављиван у Митровићевим чланцима у „Историјском гласнику“ (због чега је неопходно укратко рећи о чему је ријеч), али је тек у часопису »Balcanica« дошао у потпуности до изражаја.

Већ у првом чланку, у „Историјском гласнику“ за 1984. годину, Јеремија Д. Митровић је у кратком уводу дао нацрт за читав чланак „Срби у делима неких хрватских историчара“ тискан касније у часопису »Balcanica«. Већ је ту дао попис дјела о којима ће касније опширније писати. Дапаче, најавио је такву своју елаборацију појаве „забилажења“ Срба у хрватској историографији објаснивши да увод садржи „само сумар-

Павлиновић и његов круг до 1869. Загреб 1980, Историјски гласник, Београд 1984, 168—170.

Исти, Поново о студији др Никше Станчића „Хрватска национална идеологија препородног покрета у Далмацији (Миховил Павлиновић и његов круг до 1869)“, Загреб 1980, Историјски гласник, Београд 1986, 141—143.

³ Н. Станчић, *О мом „забилажењу помена Срба на хрватској државној територији“ и о мојој „сумњи у черстину Вукова православаља“, Историјски гласник, Београд 1985, 133—137.*

Исти, „Један Србин и један Хрват препиру се о српству и хрватству“ или визија безизлазја Ј. Д. Митровића, Историјски гласник, Београд 1987, 229—232.

ни осврт на један проблем који није само историографског значаја, а тај осврт могао би бити и свеобухватнији и чињеницама богатији“. Упозоравам читаоца на Митровићеву констатацију да се ради о проблему који „није само историографског значаја“. Тим „не само историографским“ приступом проблематици хрватске и српске повијести прожет је уствари читав текст Митровићеве полемике са мном у „Историјском гласнику“ и још више у часопису »Balcanica«.

Управо због тог „не само историографског“ оптерећења Митровићева текста, у „Историјском гласнику“ нисам хтио прихватити расправу на подручју које ми је Митровић поставио као мамац. Наиме, Митровић је искрено рекао да „разговор“ са мном схваћа као „препирање о српству и хрватству“. Успоредио га је с расправом (и ставио у њен континуитет) коју су у 19. ст. водили Миховил Павлиновић и Србин католик из Дубровника Луко Зоре, с њиховим броштурама које су, каже Митровић, „настале пре једног века, а у њима се један Хрват и један Србин (...) препиру о српству и хрватству“. То би Митровић хтио. Надметати се као „један Србин“ са мном као с „једним Хрватом“ о томе тко је кога у прошлости прекрштавао и денационализирао, прегањајући се с несигурним подацима о досад врло слабо истраженим подацима о конверзијама католичког и православног живља у 17. и 18. ст. На темељу прошлости утврђивати тко су били Хрвати а тко Срби у 19. ст., а затим се међусобно оптуживати због „негирања“, „дорицања“, „прешућивања“ и „заобилажења“, те расправом о прошлости стварати атмосферу у односима између „хрватских“ и „српских“ историчара и не само међу њима у садашњости. Та расправа започета у 19. ст., каже Митровић, води се и данас, те се у томе по његову увјерењу „нисмо макли даље од почетка“. Митровић се, дакле, по властитом признању, није макнуо од 19. ст. И доиста, он и данас историографији придаје функцију националне идеологије, па и његове „маргиналије“ имају „не само историографски значај“. Међутим, на том послу у мени није успио, а није ни могао наћи суговорника.

У чланку у часопису »Balcanica« Јеремија Д. Митровић је сасвим отворено прешао на подручје савремене „не само историографије“. Притом је ту ескалацију провео — сасвим необично — у сажетку на француском језику! То је јединствени случај схваћања да сажетак може сажимати и оно чега у чланку који сажима нема. Ради се уствари о врло прозирном потезу. У сажетку, тј. у тексту намијењеном страниј јавности и уз претпоставку да ће у домаћој знанственој јавности проћи незапажено, након поновљене тврдње о „заобилажењу Срба на хрватском подручју“ од стране неких хрватских историчара слиједи реченица (у пријеводу) с оцјеном какве у чланку тисканом испред њега уопће нема: „Све то је тим опасније кад

се узму у обзир посљедице до којих су таква схваћања довела у вријеме Независне Државе Хрватске.“⁴

Према томе, Јеремија Д. Митровић тврди да сам ја — проф. др Никша Станчић, професор на Катедри за хрватску повијест Филозофског факултета Свеучилишта у Загребу и предстојник Завода за хрватску повијест Филозофског факултета — изнио у својој књизи схваћања идентична с идеологијом која је довела, између осталог, до клања српског становништва на подручју НДХ у вријеме другог свјетског рата. Дапаче, та су моја схваћања према Митровићу опасна, што значи да ја, Никша Станчић, припремам пут за клање Срба у некој новој НДХ. Аутор овакве тврдње не заслужује друго него да се преко њега муком пријеђе, али питам редакцију да ли је свјесна што значи објављивати такву тврдњу. Ја јесам.

Дакако, с том оцјеном нећу полемизирати, као што нисам расправљао с Митровићем ни о темама које ми је сам нудио у „Историјском гласнику“. Тамо сам још увијек могао расправу скренути према методолошким темама, упозоравати на прошлостољетну методу Јеремије Д. Митровића и заговарати да се истраживању обликовања нација приђе са стајалишта метода савремених друштвених знаности. Међутим, сада ми Митровић нуди „разговор“ о томе тко својим схваћањима припрема обнову Независне Државе Хрватске, а тко успостављање Независне Државе Србије, тко жели овакву а тко онакву Југославију и сл. За то у мени опет неће наћи суговорника, нити би (премда постоји преседан) таквој расправи било мјесто у часопису »Balcanica«. Расправу у вези с тврдњом из сажетка не желим преносити ни пред институције које би за њу биле надлежне како Јеремији Д. Митровићу не бих загорчио 60-годишњицу преданог рада на подручју историографске критике. Довољна ми је сатисфакција већ то што је коначно сам скинуо маску и лишио ме нагабања о томе какво је његово право лице. Али ме брине откриће да нам историографском критиком лута особа која зазива „историјску истину“, а истодобно се служи бескруполозним методама рабећи историографију у сврхе које с том знаности немају никакве везе.

Брине ме и поступак редакције часописа »Balcanica«, али је случај са сажетком толико зачудан да изазива којекавке двојбе. Редакција их је дужна уклонити и најприје одговорити да ли је уопће знала што садржи сажетак. Ако није знала, онда зна што јој је чинити и какву обавезу има према мени. Имам темељитих разлога због којих искрено желим вјеровати да јој је сажетак подметнут.

⁴ »Tout cela est d'autant plus dangereux lorsqu'on prend en considération les résultats auxquels avaient abouti de telles conceptions au temps de l'Etat Indépendant de Croatie.« Митровић, *Срби у делима неких хрватских историчара*, н. ч. 331.

«VERITÉ HISTORIQUE» DE JEREMIJA D. MITROVIĆ ET SA MISE EN GARDE CONTRE LE PRÉTENDU DANGER DE «CERTAINS HISTORIENS CROATES»**R é s u m é**

Dans le numéro XVI—XVII de la revue *Balcanica*, Belgrade 1985—1986, pp 315—331, imprimé en 1988, a été publié l'article de J. D. Mitrović »Srbi u delima nekih hrvatskih istoričara« (= «Les Serbes dans les oeuvres de certains historiens croates»). La plus grande partie du texte est consacrée au livre de Nikša Stančić »Hrvatska nacionalna ideologija preporodnog pokreta u Dalmaciji (Mihovil Pavlinović i njegov krug do 1869)« (= »L'idéologie croate du mouvement national en Dalmatie (Mihovil Pavlinović et son cercle jusqu'en 1869)«, Zagreb 1980. L'auteur N. Stančić signale que cette partie du texte a été déjà publiée dans la revue *Istorijski glasnik*, Belgrade 1984 et 1986, et que ses réponses ont paru dans la même revue, en 1985 et en 1987. L'auteur ne veut pas discuter sur les appréciations qui dépassent le cadre de l'historiographie, selon lesquelles «certains historiens croates», y compris l'auteur lui-même, «passent sous silence les Serbes en Croatie». L'auteur proteste également contre l'appréciation exposée dans le résumé de l'article de J. D. Mitrović, qui ne figure pas dans le texte, en serbocroate, de l'article: «Tout cela (c'est-à-dire que les Serbes en Croatie prétendument passent sous silence; N. S.) est d'autant plus dangereux lorsqu'on prend en considération les résultats auxquels avaient abouti de telles conceptions au temps de l'Etat Indépendant de Croatie.»

